

Veileder - Forskrift om midlertidig trafikkregulerende tiltak ved høy luftforurensning, Oslo kommune (dieselforbud)

Bymiljøetaten, 1. februar 2018

Innhold

Innledning.....	2
Veiledning til den enkelte paragraf	4
§ 1 Formål.....	4
§ 2 Virkeområde	4
§ 3 Tiltak mot luftforurensning	4
§ 4 Unntak	5
§ 5. Overtredelsesgebyr	9
§ 6. Ikrafttredelse	9

Innledning

Forskrift om midlertidig trafikkregulerende tiltak ved høy luftforurensning, Oslo kommune, (også kalt «dieselforskriften») trådte første gang i kraft 2. desember 2016. Forskriften har blitt revidert vinteren 2018, da kommunen har sett behov for å gjøre noen mindre justeringer knyttet til unntak, blant annet etter gjennomføring av dieselforbud 17. januar 2017.

Revidert forskriftstekst ble vedtatt av byrådet 25.1.18 (Byrådssak 1007/18) og kan leses her: <https://lovdata.no/forskrift/2016-12-01-1424>. Forskriften gjør det mulig for Oslo kommune å vedta midlertidig forbud mot bruk av dieseldrevne kjøretøy på dager med høy luftforurensning av nitrogendioksid, NO₂. Denne veilederen har som hensikt å klargjøre begreper i forskriften, samt å konkretisere dokumentasjonskrav knyttet til unntakene i § 4.

Forskriften er hjemlet i vegtrafikkloven § 7 annet ledd:

Det kan treffes midlertidig vedtak om forbud mot all trafikk eller om annen regulering av trafikk på veg dersom forhold på vegen eller i dens omgivelser, arbeid på vegen eller vegens tilstand tilsier det. Slikt vedtak treffes for riksveg og fylkesveg av regionvegkontoret og for kommunal veg av kommunen.

Forurensningsforskriftens kapittel 7 om lokal luftkvalitet¹ angir juridisk bindende grenseverdier for en rekke lokalt forurensende stoffer. I Oslo har det i en årrekke vært utfordringer med å overholde grenseverdiene for nitrogendioksid, NO₂. Dette gjelder både grenseverdiene for langtidsmiddel (år) og for korttidsmiddel (time). I Oslo stammer nitrogendioksid i hovedsak fra dieseleksos.

Hensikten med dieselforskriften er å begrense utslipp av helseskadelig nitrogendioksid i perioder med spesielt høye nivåer. Tiltaket er med andre ord knyttet til overholdelse av grenseverdien for timemiddel. Slike høye forurensningsnivåer inntreffer ved spesielle værforhold vinterstid (såkalt temperaturinversjon) som medfører liten eller ingen luftutskiftning. Dette kan gi høye forurensningskonsentrasjoner over større områder av byen.

Folkehelseinstituttet, Vegdirektoratet og Miljødirektoratet har utarbeidet nasjonale varslingsklasser knyttet til lokal luftkvalitet (<http://www.luftkvalitet.info/home/Varslingsklasser.aspx>). Overskridelse av grenseverdien for timemiddel av NO₂ tilsvarer varslingsklassen «høyt», som har følgende helsevirkninger:

Betydelig helserisiko

Helseeffekter kan forekomme hos astmatikere og personer med andre luftveissykdommer, samt alvorlige hjertekarsykdommer.

Helseråd: Barn med luftveislidelser (astma, bronkitt) og voksne med alvorlige hjertekar- eller luftveislidelser bør redusere utendørsaktivitet og ikke oppholde seg i de mest forurensede områdene.

For håndtering av situasjoner med høy luftforurensning har Oslo kommune en beredskapsplan. Denne omhandler varsling av forventet forurensningsnivå og gjennomføring

¹ https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-06-01-931/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

av avbøtende tiltak, der dieselforbud er et av tiltakene. Per i dag inngår også stenging av avgiftsbelagte parkeringsplasser i sentrum som supplerende tiltak i beredskapsplanen.

Oslo kommune har også fått mulighet til å innføre beredskapstakster i bomringen², dvs. at takstene kan tredobles i perioder med høy luftforurensning. Tredoblingen vil gjelde alle takstene. Det pågår et arbeid for å kunne innføre beredskapstakster som er miljødifferensierte.

² <https://lovdata.no/forskrift/2017-12-11-1986>

Veiledning til den enkelte paragraf

§ 1 Formål

Forskriftens formål er å redusere luftforurensning fra trafikk i Oslo kommune i perioder med spesielt høy luftforurensning av nitrogendioksid (NO₂).

Kommentar: Hensikten med forskriften er å begrense utslipp av helseskadelig nitrogendioksid (NO₂) i perioder med spesielt høye nivåer. I Oslo stammer nitrogendioksid i hovedsak fra dieseleksos. Resultater fra tester av Euro 6 personbiler med dieselmotor, gjort med kjøremønster som viser utslipp i virkelig trafikk ved bykjøring og nordisk kulde, viser at de målte bilene hadde 4-20 ganger høyere utslipp under slike forhold enn kravet ved typegodkjenningen³. Vanlige bensinbiler med effektive treveiskatalysatorer har lave utslipp av lokalt forurensende avgasser, som NO₂. Tiltaket retter seg derfor mot å begrense bruk av dieseldrevne kjøretøy i perioder med høye nivåer av nitrogendioksid.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder bruk av motorvogn på kommunale veier i Oslo.

Kommentar: Forskriften gjelder bruk av motorvogn på kommunale veier i Oslo. Statens vegvesen Region øst kan fatte likelydende vedtak for statlige veier i Oslo.

§ 3 Tiltak mot luftforurensning

Som følge av overskridelse eller fare for overskridelse av grenseverdien for timemiddel av nitrogendioksidkonsentrasjon i forurensningsforskriften kapittel 7, kan Oslo kommune vedta midlertidig kjøreforbud for dieseldrevne kjøretøy.

Vedtak fattes av byråden for miljø og samferdsel.

Midlertidig kjøreforbud for dieseldrevne kjøretøy er begrenset til å gjelde mellom kl. 06.00 og kl. 22.00.

Vedtak skal kunngjøres gjennom dagspressen, på kommunens hjemmeside og gjennom andre relevante medier og kanaler. Kunngjøring og øvrig varsling skal skje senest 24 timer før vedtaket iverksettes.

Kommentar: Siden nitrogendioksid i hovedsak stammer fra dieseleksos, er det midlertidige kjøreforbudet rettet mot dieseldrevne kjøretøy. Det er flere unntak fra forbudet, jf. § 4.

Midlertidig kjøreforbud er begrenset til å gjelde mellom kl. 06.00 og kl. 22.00. Dette skyldes at de som rammes av forbudet skal kunne ha mulighet til å benytte kollektivtransport.

Med dieseldrevne kjøretøy menes kjøretøy som benytter alle typer diesel, også biodiesel og syntetisk diesel.

³ TØI rapport 1407/2015 *Utslipp fra nye kjøretøy – holder de hva de lover?*

§ 4 Unntak

Forbudet i § 3 gjelder ikke for

- a) Tunge kjøretøy som benytter Euro VI-teknologi. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av vognkort eller oppslag i motorvognregisteret.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Utslippskrav til kjøretøy reguleres av EU-direktiver, gjennom såkalte euroklasser som for tunge kjøretøy (totalvekt fra og med 3501 kg, med unntak av biler som er registrert i kjøretøygruppe M1) benevnes med romertall. Euroklasse VI (seks), som har vært gjeldende siden 2014, er de nyeste/strengeste kravene. Undersøkelser⁴ der kjøretøy er testet i kjøresykluser som gjenspeiler kjøring i virkelig trafikk, viser at tunge kjøretøy som er godkjent med utslippsstandarden Euro VI har lave utslipp på grunn av effektiv renseteknologi. Disse kjøretøyene er derfor unntatt fra det midlertidige kjøreforbudet.

Euroklasse, drivstoff og vektklasse vil i de fleste tilfeller fremkomme av vognkortet eller motorvognregisteret. I de tilfeller der vognkortet eller motorvognregisteret ikke inneholder slik informasjon, kan euroklasse bestemmes ut i fra førstegangsregistrering av kjøretøyet. Basert på tidspunktene for innføringskrav om de ulike euroklassene i regelverket om tekniske krav og godkjenning av kjøretøy, er tunge kjøretøy registrert f.o.m. 1. januar 2014 godkjent med Euro VI.

- b) Bil klassifisert som diesel ladbar hybrid og som har en elektrisk rekkevidde uten bruk av forbrenningsmotor på minimum 40 km. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av vognkort.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Ingen spesielle kommentarer.

- c) Kjøretøy som brukes i næringsvirksomhet og som kan dokumentere kjørebehov den aktuelle dagen i forbudsperioden, herunder kjøretøy som leverer varer til Oslo. For varelevering dokumenteres unntaket ved fremleggelse av pakkseddel eller fraktbrev. For andre oppdrag dokumenteres unntak ved fremleggelse av oppdragsbekreftelse, ordrebekreftelse eller avtale der dato for oppdraget fremgår.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Hensikten med unntaket er å unngå å ramme næringsvirksomhet som har behov for å kjøre i perioder med forbud for å oppfylle oppdrag. Unntaket skal dekke kjøretøy som opereres av f.eks. håndverkere eller andre grupper som har et kjørebehov som følge av at man medbringer verktøy eller annet som vanskeliggjør alternative reisemidler.

Oppdragsbekreftelse, ordrebekreftelse eller avtale kan være i form av brev, e-post, SMS eller skriftlig bekreftelse fra arbeidsgiver der dato for oppdraget fremgår.

⁴ Bl.a. TØI-rapportene 1168/2011, 1259/2013, 1407/2015 og 1506/2016 (Transportøkonomisk institutt).

- d) Kjøretøy som transporterer en forflytningshemmet person og som har med gyldig parkeringsbevis etter forskrift 18. mars 2016 nr. 264 om parkeringstillatelse for forflytningshemmede. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av gyldig parkeringstillatelse for forflytningshemmede.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Ingen spesielle kommentarer.

- e) Utrykningskjøretøy. Unntaket dokumenteres ved uniformert utrykningskjøretøy eller fremleggelse av gyldig ID-kort.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Ingen spesielle kommentarer.

- f) Kjøretøy som benyttes i offentlig tjeneste eller som benyttes for å utføre oppdrag for det offentlige og som kan dokumentere kjørebehov den aktuelle dagen i forbudsperioden. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av kontrakt, vaktliste, oppdragsbekreftelse, ordrebekreftelse eller avtale der dato for oppdraget fremgår.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Kjøretøy som benyttes i offentlig tjeneste og kjøretøy som benyttes for å utføre oppdrag for det offentlige. Dette er blant annet private firmaer som utfører hjemmetjenester.

Oppdragsbekreftelse, ordrebekreftelse eller avtale kan være i form av brev, e-post, SMS eller skriftlig bekreftelse fra arbeidsgiver der dato for oppdraget fremgår.

- g) Pasienttransport. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av innkalling eller timebekreftelse til helsetjeneste.**

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Transport av pasienter til eller fra sykehus eller lege. Det skjer enten ved at transport rekvireres av sykehuset eller legen, eller ved at pasienten reiser ved egen hjelp. Også transport til annen medisinsk behandling omfattes, herunder fysioterapi, psykolog og tannlege.

Personsensitiv informasjon sladdes fra innkalling eller timebekreftelse. Dato og at kjøringen skjer i tilknytning til en form for helsetjeneste må fremgå. Annen informasjon kan sladdes.

- h) Kjøring i forbindelse med fergetransport når bilen har vært eller skal være med på ferge, samt kjøring hjem fra parkering ved ferge eller flyplass i tilfeller der ferge eller fly har vært benyttet og dersom bilen ble parkert før forbudet trådte i kraft.**

Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av fergebillett som viser at bilen har vært med på turen, eller parkeringsbillett som viser at parkering har skjedd før forbudet trådte i kraft, sammen med billett for reise med fly eller ferge.

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Unntaket dekker kjøring av bil som skal være med på fergetur slik at dette kan gjennomføres. I tillegg gis det unntak for kjøring hjem dersom bilen, før forbudet trådte i kraft, ble parkert ved ferge eller flyplass i forbindelse med reise med ferge eller fly. Kjøring i forbindelse med ferge- og flytransport er i en særstilling fordi reisen er fastsatt på forhånd og er vanskelig og/eller fordyrende å endre underveis.

i) Kollektivtrafikk og operative kjøretøyer i tilknytning til avvikling av kollektivtrafikken. Unntaket dokumenteres med fremleggelse av vaktliste.

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Busser og andre kjøretøy som er nødvendige for avvikling av kollektivtrafikken er unntatt. Dette vil blant annet si buss i rute, buss for tog eller bane, ekstrasusser satt opp for å øke kapasiteten og buss som kjører mellom endestasjon og parkering. Unntaket omfatter også verkstedbiler og lignende som er nødvendig for å opprettholde kollektivtransporten.

j) Kjøretøy med persontransportløyve. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av drosjeløyve, turvognløyve, selskapsvognløyve eller løyve for transport for funksjonshemmede.

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Den som skal drive persontransport mot vederlag må ha løyve. Kjøretøy som har persontransportløyve er unntatt forbudet, slik at det vil være mulig å utføre denne typen transport også ved dieselforbud. Dette gjelder drosjeløyve, turvognløyve, selskapsvognløyve og løyve for transport for funksjonshemmede.

k) Bil med kjennemerke med gule tegn på blå bunn. Unntaket dokumenteres ved kontroll av bilens kjennemerke.

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: For å harmonisere med gjeldende praksis unntas kjøretøy med kjennemerke med gule tegn på blå bunn (diplomatbiler) fra forbudet.

l) Bruk av leiebil når leieforholdet er avtalt før kunngjøring av dieselforbud. Unntaket gjelder ikke leasede biler. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av avtale eller bookingbekreftelse for leieforholdet.

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Leiebiler kan kjøre når leieforholdet er avtalt før dieselforbud ble kunngjort. Unntaket er tatt inn for å unngå å ramme næringsvirksomheten til utleiefirmaer. Unntaket dekker korttidsleie og omfatter ikke leasede

biler, da leasingavtaler er langsiktige leieavtaler og bruken av disse bilene kan sammenlignes med privatbiler.

- m) Kjøretøy som må bli kjørt i Oslo for å komme til eller fra en verkstedtime for dette kjøretøyet og som er avtalt før vedtaket om midlertidig kjøreforbud ble kunngjort. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av timebekreftelse fra verksted.***

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Unntaket gjelder ved verkstedtimer avtalt før dieselforbud er kunngjort og er tatt inn for å unngå å ramme næringsvirksomheten til bilverksteder.

- n) Kjøring til eller fra arbeid eller utdanning i forbudsperioden når det er nødvendig å reise motsatt vei mellom kl. 22.00 og 06.00. Unntaket dokumenteres ved fremleggelse av vaktliste, turnusliste eller timeplan for undervisning.***

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Forskriftens § 3 begrenser midlertidig kjøreforbud til å gjelde mellom 06:00 og 22:00 da de som rammes av forbudet skal ha mulighet til å benytte kollektivtransport. Dette unntaket er ment å dekke reise motsatt vei i tilfeller der reise til eller fra arbeid eller utdanning foregår utenom forbudsperioden. Det kan være nødvendig å reise en vei utenom forbudsperioden flere dager på rad, og dermed behov for at bilen er tilgjengelig.

Vaktliste, turnusliste eller timeplan for undervisning må vise at arbeid eller utdanningsaktivitet starter eller slutter på et tidspunkt som gjør det nødvendig å reise en vei utenfor tidsrommet 06:00 til 22:00.

- o) Kjøring i forbindelse med gravferd. Det kreves ingen skriftlig dokumentasjon for unntaket, men en muntlig redegjørelse ved kontroll.***

Kommentarer til unntaket og dokumentasjonskrav: Gjelder kjøring til eller fra seremonier i forbindelse med dødsfall. Unntaket gjelder også kjøring i gravfølge mellom seremonisted og gravlund.

Det stilles ikke krav til skriftlig dokumentasjon. En muntlig redegjørelse ved kontroll er tilstrekkelig.

Ved kontroll må motorvognfører kunne dokumentere at et av unntakene i første ledd er oppfylt.

Unntakene i § 4 er uttømmende og det er ikke åpnet for å gi dispensasjon fra disse.

§ 5. Overtredelsesgebyr

Ved overtredelse av kjøreforbudet ilegges det gebyr i medhold av forskrift 17. september 1993 nr. 855 om gebyr for visse overtredelser av vegtrafikklovgivningen § 1 bokstav i).

Kommentar: Forskriften håndheves av Politiet og Statens vegvesen.

Gebyret som ilegges er på 1500 kroner.

Når det gjelder håndhevingen av et vedtak om midlertidig forbud, er det viktig å merke seg at myndigheten til å ilegge gebyr etter «gebyrforskriften» 1 bokstav i) ikke er ensbetydende med at det samtidig kan gis bruksforbud. Hjemmelen for bruksforbud finnes i vegtrafikkloven (vtrl.) § 36. Her finnes ingen bestemmelse som gir grunnlag for å forby bruken av motorvogn som har overtrådt vedtak truffet med hjemmel i vtrl § 7 annet ledd. Statens vegvesens kontrollører vil bli instruert til ikke å kontrollere og ilegge gebyr for el-bil selv om denne skulle ha montert dieselpvarmer.

§ 6. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft når den er kunngjort i Norsk Lovtidend

Kommentar: Forskriften trådte i kraft 2. desember 2016. Den ble endret 25. januar 2018⁵.

⁵ <https://lovdata.no/forskrift/2018-01-25-89>